

Európai
Bizottság

Az európai vízgazdálkodási akcióterv

Könyezet

*A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval
kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.*

Ingyenesen hívható telefonszám (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Egyes mobiltelefon-szolgáltatók nem engednek hozzáférést
a 00 800-as telefonszámokhoz, vagy kiszámlázzák ezeket a hívásokat.

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Katalógusadatok a kiadvány végén találhatóak.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2014

ISBN 978-92-79-33119-0

doi:10.2779/42120

© Európai Unió, 2014

A tartalom (kivéve a fényképeket) a forrás feltüntetésével szabadon sokszorosítható.

© Címlapfotó: Thinkstock

© Fényképek (a 3., 6., 8., 12., 13., 14., 17., 18., 20., 22., 24., 26. oldalon): Thinkstock

A nem az Európai Unió szerzői jogvédelme alatt álló képek felhasználásához vagy sokszorosításához a szerzői jogtulajdonos(ok) engedélye szükséges.

Printed in Italy

ÚJRAHASZNOSÍTOTT PAPIRRA NYOMTATVA, AMELY MEGKAPTA AZ EU GRAFIKAI CÉLRA SZÁNT PAPIRRA VONATKOZÓ ÖKOCÍMKÉJÉT (WWW.ECOLABEL.EU)

Az európai vízgazdálkodási akcióterv

Tartalomjegyzék

Előszó	5
Miért kell Európának lépéseket tennie?	7
Az EU víz-keretirányelve: a haladás ütemterve	7
Vízminőség vagy vízmennyiség?	8
A vízgyűjtő-gazdálkodási terv értékelése	8
Mit tartalmaz az európai vízgazdálkodási akcióterv?	11
„Jobban csinálni”: az európai vízgazdálkodási akcióterv javaslatai a víz-keretirányelv jobb végrehajtása érdekében	13
Vízmérlegek és ökológiai vízhozam	13
A célok meghatározása	13
A vízzel kapcsolatos árpolitika	13
Vízkereskedelem	14
A szivárgások megszüntetése	14
Aszálymegfigyelés	14
Műhold-technológia	15
„Többet tenni”: a víznek át kell járnia az uniós politika minden területét	17
Mezőgazdaság	17
A zöld infrastruktúra és a víz természetes visszatartására vonatkozó intézkedések	17
A Kohéziós Alap és a strukturális alapok	17
„Újat hozni”: a hiányosságok kiküszöbölése	19
Hatékony vízfelhasználás épületekben és a környezetbarát tervezésről szóló irányelv	19
A víz újrahasznosítása: uniós minőségi követelmények	19
Horizontális intézkedések: nagyobb tudás ...	21
... és megfelelő eszközök	21
És a gazdasági fellendülés?	21
A víz világszerte	23
A következő lépések	25
Az európai vízgazdálkodási akcióterv javaslatainak áttekintése	25
További ajánlott olvasmányok és linkek	27

„Az a baj a vízzel, hogy nem készül belőle több.»

Marq de Villiers: 'Water: The Fate of our Most Precious Resource'

Előszó

Janez Potočnik, az EU környezetvédelmi biztosa

Az Unió vízpolitikája az elmúlt három évtized során sikeresen járult hozzá a vizek védelméhez. Ez az értékes erőforrás azonban Európa több régiójában – különösen a gazdasági tevékenységek miatt – egyre fokozódó terhelésnek van kitéve. Biztosítanunk kell, hogy az uniós jogszabályok megfelelően reagáljanak ezekre az új kihívásokra.

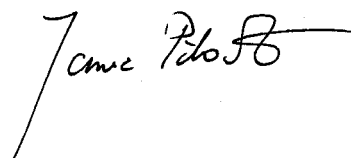
Éppen ezért a Bizottság által 2012 novemberében közzétett európai vízgazdálkodási akcióterv ismét hangsúlyozza annak szükségességét, hogy az európai vízkészletekkel való gazdálkodást szélesebb perspektívába helyezzük az összes vízfelhasználó bevonása, valamint a víznek más erőforrásokkal – például a talajjal és az energiával – való kölcsönhatásainak vizsgálata révén. Ha a vízgazdálkodás nem fenntartható, a vízfelhasználás meghaladhatja környezetünk terhelhetőségét, ezáltal károsítva vagy elpusztítva a vízi ökoszisztémákat, és negatív hatást gyakorolva az emberi egészségre. Ezért fontos, hogy fenntartható gazdálkodást folytasson minden olyan ágazat, amely vízkészleteket használ fel, legyen szó az iparról, a mezőgazdaságról, az idegenforgalomról, a városfejlesztésről vagy az energiatermelésről.

Ez csak úgy valósítható meg, ha ágazatokon átívelő munkával biztosítjuk, hogy jó minőségű víz álljon a jelen és a jövő nemzedékei rendelkezésére. Ezt a célt már az Unió 2000-ben elfogadott víz-keretirányelve is tartalmazza. Az irányelv végrehajtását az európai vízgazdálkodási akcióterv azzal

segíti elő, hogy azonosítsa a még fennmaradt nehézségeket és leküzdésük módját.

Az európai vízgazdálkodási akciótervre vonatkozó javaslat, amelyet az Unió tagállamai 2012. decemberi következtetéseikben elfogadtak, most már a víz-keretirányelv közös végrehajtási stratégiájának munkaprogramjában jelenik meg. Ez egy nyílt, részvételen alapuló folyamat, amelyben a Bizottság, a tagállamok és más érdekelték együttműködnek annak érdekében, hogy javítsák az Unió vízpolitikájának végrehajtását.

Az európai vízgazdálkodási akcióterv meghatározza az Unió következő évekre vonatkozó vízpolitikai napirendjét. Eljött az ideje annak, hogy minden szinten együttműködjünk a jobb végrehajtás, a politikai integráció növelése és a még fennálló hiányosságok megszüntetése érdekében.

Miért kell Európának lépéseket tennie?

A víz az élet forrása. Nélkülözhetetlen mind az emberi tevékenység szempontjából, mind a természet számára, mégis csak az elmúlt években kezdtük felismerni, hogy védenünk kell. Annak biztosítása érdekében, hogy hosszú távon elegendő jó minőségű víz álljon rendelkezésünkre, az EU egyedülálló jogszabályt fogadott el az új évezred elején. A víz-keretirányelv célja, hogy 2015-re Európa vizei jó állapotba kerüljenek.

A belföldi kereslet, a gazdasági tevékenységek, a városfejlesztés és az éghajlatváltozás miatt azonban tovább fokozódik a vízkészletre nehezedő nyomás. Vizeinket energiatermelés céljából felduzzasztják, vegyi anyagokkal szennyezik, árvízvédelmi gátak közé szorítják és a mezőgazdasági területek öntözése céljából elvezetik. Az Európai Bizottság és az Európai Környezetvédelmi Ügynökség által végzett értékelések számos problémára hívják fel a figyelmet:

- ◆ határozottabb fellépés nélkül az EU felszíni vizeinek 47 %-a nem fog tudni jó ökológiai állapotba kerülni a 2015-ös határidőig;
- ◆ az információhiány következtében rengeteg a bizonytalanság a felszíni vizek kémiai állapotát illetően;
- ◆ a felszíni vizek mintegy 25%-ának 2015-ben várhatóan még mindig rossz lesz a kémiai állapota;
- ◆ az európai városok 60%-a túlzottan kimeríti felszíni vízi erőforrásait, és a vizes élőhelyek 50%-a veszélyben van.

Az Unió területének 60%-a határokon átnyúló vízgyűjtő területeken fekszik. A vizek körforgása olyanmódra összekapcsolódik, hogy az egyik ország földhasználat a szomszédos országokban hulló csapadék mennyiségét is befolyásolhatja.

Ezenkívül az európai piac, az Unió közös politikái és a tagállamok szakpolitikái is jelentős hatással vannak a vízkészlet állapotára. Ezért a 21. század vízgazdálkodási kihívásainak kezelése érdekében európai szintű fellépésre van szükség.

Az EU víz-keretirányelve: a haladás ütemterve

A 2000. évi víz-keretirányelv az egyik legátfogóbb és legambiciózusabb uniós környezetvédelmi jogszabály. Fő célja, hogy az EU vizei 2015-re jó ökológiai állapotúak legyenek, beleértve az édesvizeket, az átmeneti vizeket (folyótorkolatokat) és a parti vizeket.

A víz-keretirányelvet számos más, a vízpolitika meghatározott szempontjait szabályozó jogszabály is kiegészíti, amelyek mind a jó ökológiai állapot elérését célozzák. Ezek többek között a települési szennyvizek, a nitrátok, az ipari kibocsátások, a növényvédőszeres, a fürdő- és ivóvíz területeit érintik.

A víz-keretirányelvnek megfelelően a vízgazdálkodás a vízgyűjtő területeken folyik, amelyek közül sok átnyúlik a tagállami határokon. Európában például a Dunának van a legnagyobb nemzetközi vízgyűjtő területe, amely tíz tagállamot és kilenc EU-n kívüli országot érint.

A víz-keretirányelv egyértelműen meghatározza a végrehajtás ütemtervét, amely hatéves gazdálkodási ciklusokon alapul. A tagállamok 2009-ig kellett kidolgozzanak vízgyűjtő-gazdálkodási terveket, amelyeket 2015-ben aktualizálniuk kell. Előírás a nyilvános konzultáció és a lakosság bevonása a tervek kidolgozásába.

A Bizottság 2012-ben kiadta végrehajtási jelentését, amelyben értékeli a tagállamok által benyújtott terveket.

Vízminőség vagy vízmennyiség?

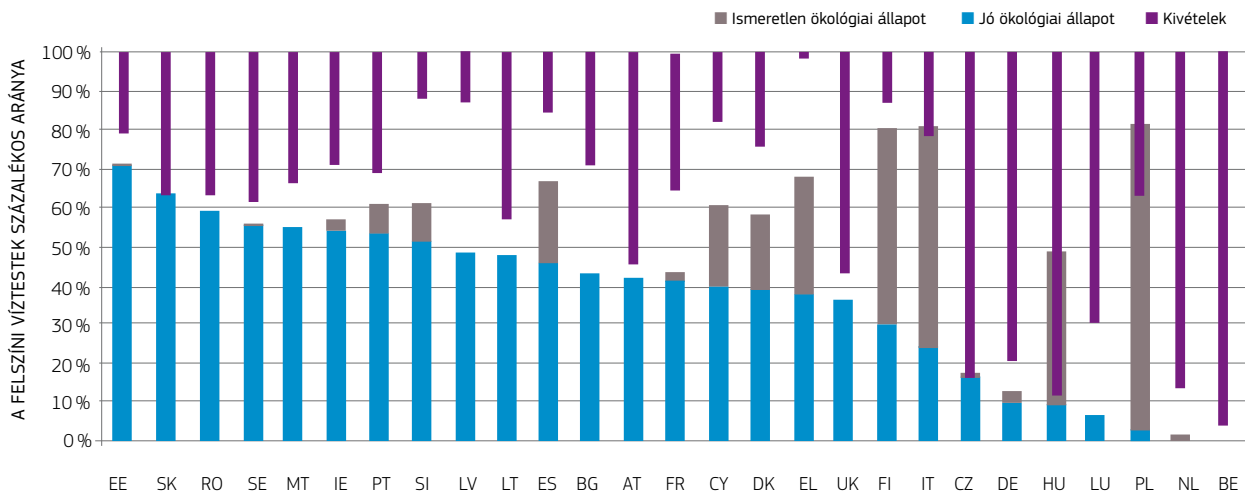
A víz minősége és mennyisége szorosan összekapcsolódó, egymástól függő tényezők. A jó vízminőség nemcsak a szennyezések megfékezését jelenti, hanem az ökológiai vízhozam biztosítását is annak érdekében, hogy az ökoszisztémák tovább működhessenek és elláthassák alapvető feladataikat. Az ökoszisztéma-szolgáltatások hatalmas értéket képviselnek. A vizes élőhelyek például tisztítják a vizet és szén-dioxidot kötnek meg.

Bolygónkon a víz jelentős szerepet játszik az éghajlatváltozás és az időjárási anomáliák mérséklésében is. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség becslése szerint ugyanezen feladat mesterséges úton való elvégzése évi 2,5 milliárd euróba kerülne!

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv értékelése (2012. november)

A Bizottságnak a víz-keretirányelv végrehajtásáról szóló legfrissebb jelentése szerint túl sok tagállam biztosított mentességet az egyes víztestek számára a 2015-ös határidő alól, ami az „ambíció hiányára” utal. A mentességek esetében gyakran hiányoztak az igazolásukra szolgáló átlátható feltételek.

A Bizottság értékelése: Vizeink helyzete az uniós tagállamok vízgyűjtő-gazdálkodási terveinek tükrében – A felszíni víztestek ökológiai állapota

„Határozottabban fel kell lépünk annak érdekében, hogy közelebb kerüljünk a víz-keretirányelv céljainak eléréséhez. Lehet, hogy kissé még messze vagyunk ettől, de ha minden szinten együttműködünk, sikerülni fog.”

Janez Potočnik, az EU környezetvédelmi biztosa

A víz-keretirányelv értelmében a felszíni vizek állapotának két fő szempontja van: ökológiai és kémiai. Mindkettő szerepet játszik az általános jó állapot elérésében.

Az **ökológiai állapot** jelzi az ökoszisztémák egészségét, képet ad a víz növényvilágáról és halállományáról, a rendelkezésre álló tápanyagokról, a sótartalomról, a szennyezettségről és a víz hőmérsékletéről. Figyelembe veszi az olyan morfológiai tulajdonságokat is, mint víz folyása és mélysége, valamint a folyómedrek szerkezete.

A **kémiai állapotot** bizonyos vegyi anyagok vízben, biótában és üledékben való jelenléte alapján ítélik meg. Ezen anyagok egy része káros hatású, és uniós szabályozás – például a REACH1 vagy a növényvédő szerekre és a biocidekre vonatkozó rendeletek – hatálya alatt áll.

A vízről szóló jogszabályok jelenleg 45 anyagot azonosítanak olyan “elsőbbségi anyagként”, amelyek esetében szabályozási intézkedések szükségesek, vagy amelyeknél a szennyező anyagok kibocsátását és veszteségeit 20 éves időtartam alatt fokozatosan csökkenteni kell.

A felszín alatti vizek esetében a két figyelembe vett szempont a mennyiségi és a kémiai állapot.

1) A vegyi anyagok regisztrálására, értékelésére, engedélyezésére és korlátozására vonatkozó uniós rendelet, mely 2007. június 1-én lépett hatályba.

Mit tartalmaz az európai vízgazdálkodási akcióterv?

Az európai vízkészletek védelmére irányuló vízgazdálkodási akcióterv célja, hogy az Unió vízpolitikájának érvényt szerezve és annak hiányosságait pótolva, jelentős eredményeket érjen el Európa-szerte. Alapjául rengeteg kutatás és információ szolgál, beleértve a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek értékelő jelentését és az Európai Környezetvédelmi Ügynökségnek a vizek helyzetéről szóló jelentését, valamint a vízhiányra és az aszályra vonatkozó politika felülvizsgálatát. Ennyire részletes adatok korábban soha nem álltak rendelkezésre.

Az európai vízgazdálkodási akcióterv 2012 novemberében nyilvánosságra hozott javaslatai annak a kollektív egyeztetési és előkészítési folyamatnak az eredményei, amelynek az Európai Parlamenten, a tagállamokon, az ipari vízszolgáltatókon és vízfelhasználókon kívül részesei voltak a nem kormányzati szervezetek és a lakosság is.

Célja a fenntartható vízhasználat biztosítása, figyelembe véve mind az emberek, mind pedig a természetes ökoszisztémák szükségleteit.

„Elfeledjük, hogy a víz körforgása és az élet körforgása egy és ugyanaz.”

Jacques Cousteau

Az akcióterv nem egy minden tagállamra érvényes, egységes megoldás bevezetésére törekszik. Európa vízi környezetei jelentős mértékben eltérnek egymástól. Ezért az akcióterv inkább olyan fő témakörökre helyezi a hangsúlyt, mint a földhasználat, a szennyezés, valamint a vízfelhasználás hatékonysága, rugalmassága és a vízügyi irányítás.

A vízgazdálkodási akcióterv sikere a tagállamok tettrekészségén, valamint a nemzeti és helyi érdekeltek bevonásán múlik. A Bizottság mindehhez úgy járul hozzá, hogy nyomonköveti a fejlődést és segíti a végrehajtási eszközök kidolgozását és az uniós vízjog érvényesítését.

„Jobban csinálni”: a vízgazdálkodási akcióterv javaslatai a víz-keretirányelv jobb végrehajtása érdekében

A kulcsfontosságú jogszabályok megalkotása után további erőfeszítések szükségesek a remélt eredmények eléréséhez. A vízgazdálkodási akcióterv meghatározza a célok teljesítésének speciális felelősségi köreit és egyértelmű ütemtervét.

A Bizottság különös figyelmet fog fordítani a víz-keretirányelv monitoring követelményeinek végrehajtására. A tagállamoknak bővíteniük kell a nitrát-szennyezésre érzékeny területeket, és támogatniuk kell a nitrátokról szóló irányelv keretében végzett cselekvési programok végrehajtását. A tagállamoknak a Bizottsággal karöltve hosszú távú beruházások tervezésével (beleértve az uniós finanszírozást és az Európai Beruházási Bank kölcsöneit) 2014-ig végrehajtási terveket kell készíteniük a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv végrehajtásához, és 2018-ig elő kell mozdítaniuk annak jobb tartását. 2016-tól kezdődően az ipari kibocsátásokról szóló irányelv értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a kibocsátási engedélyek – az elérhető legjobb technikákkal összhangban – kibocsátási határértékeket írjanak elő és vegyék figyelembe a vízre vonatkozó célkitűzéseket.

Vízmérlegek és ökológiai vízhozam

A vízzel való gazdálkodás hasonlít a költségvetési gazdálkodásra. Mint ahogy a pénzt meg kell számolni az előtt, hogy az elköltéséről döntenénk, tudnunk kell, hogy mennyi víz áll rendelkezésünkre a víz fenntartható elosztása érdekében – vagyis elegendő mennyiségű vizet kell hagyni a természet számára. Ezzel sajnos Európa több részén nincsenek tisztában. A „vízmérlegek” jelentik a hiányzó láncszemet, ezért az EU együttműködik az Európai Környezetvédelmi Ügynökséggel annak érdekében, hogy létrehozza a vízmérleg kiszámítására, valamint a vízgyűjtők és mellék-vízgyűjtők ökológiai vízhozamának mérésére szolgáló rendszert. Ennek célja

még több adat begyűjtése és az ökológiai vízhozam egységes értelmezése.

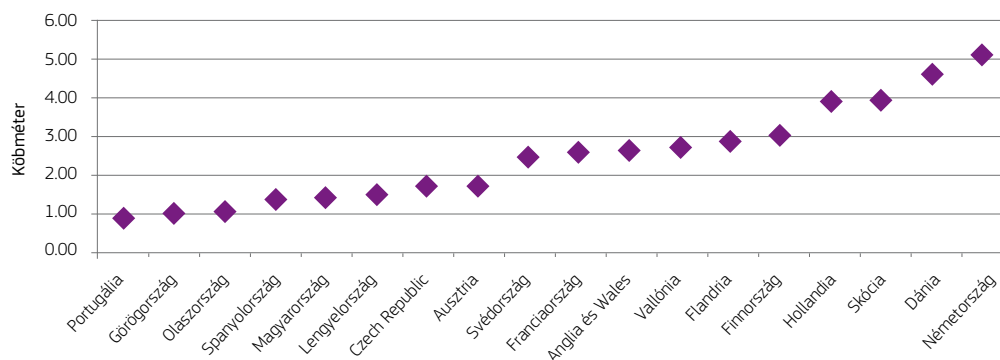
A célok meghatározása

A vízgazdálkodási akcióterv azt javasolja, hogy a vízgyűjtőkért felelős hatóságok határozzanak meg célkitűzéseket a vízfelhasználás hatékonyságával kapcsolatosan, figyelembe véve a víz-keretirányelv közös végrehajtási stratégiájában a vízhiányos helyzetekre vonatkozóan meghatározott mutatókat. Ez egy nyitott együttműködési folyamat, amelybe be kell vonni a nemzeti hatóságokat, a nem kormányzati szervezeteket és a vállalkozásokat is. E célokat, melyek végpontján a víz jó állapotának elérése áll, az összes vízfelhasználónak követnie kell, beleértve az ipart, a mezőgazdaságot és a háztartásokat. A következetesség biztosítása érdekében a Bizottság – a tagállamokkal és az érintettekkel együtt – közös uniós módszertant dolgoz ki a vízfelhasználás hatékonyságára vonatkozó európai célok meghatározására.

A vízzel kapcsolatos árpolitika

A víz-keretirányelvbe foglalt, vízzel kapcsolatos árpolitikának reálisnak kell lennie, és figyelembe kell vennie a környezetvédelmi költségeket, ez azonban sok esetben nem működik. Arra kell ösztönözni a belföldi fogyasztókat, a gazdálkodókat és a vállalkozókat, hogy a vizet nagyobb körültekintéssel használják; ennek érdekében azonban Európában vízmérésen alapuló, megfelelően meghatározott árszintekre van szükség. Az EU a költségmegtérülés kiszámításának közös módszertanát kívánja bevezetni, amely figyelembe venné „a szennyező fizet” elvet.

Példák a vízdíjakra (euróban) köbméterenként az EU tagállamaiban (háztartási vízárak)

Vízkereskedelem

A vízgazdálkodási akcióterv egy másik javasolt végrehajtási eszköze a vízkereskedelem: a vízhez való hozzájutás jogával való kereskedelem. Ennek viszonylag magas adminisztratív költségei vannak és a rendszer csak a vízgyűjtők szintjén lenne költséghatékony, nem pedig egy, az egész EU-ra kiterjedő kezdeményezésként. Segítené azonban a vízhiány leküzdésében és a hatékonyság növelésében. A Bizottság közös végrehajtási stratégiai iránymutatás kidolgozását javasolja azon tagállamok esetében, amelyek élnének ezzel a lehetőséggel.

A szivárgások megszüntetése

A szivárgások aránya tagállamonként és tagállamokon belül jelentős eltéréseket mutat. Egyes helyeken a vízkészletek 50%-a is elvész, mielőtt elérné a vízcsapot. A Bizottság úgy véli, hogy a szivárgások csökkentésének a környezetre és a gazdaságra gyakorolt előnyeit eseti alapon kell

értékelni. Az éghajlatváltozás és az egyre szűkebb erőforrások világában az ivó- és szennyvízgazgatás alapvető szerepet fog játszani az ún. fenntartható gazdasági szivárgási szintekkel kapcsolatos jó gyakorlatok kifejlesztésében és terjesztésében, valamint a vízügyi infrastruktúra stratégiai elképzeléseinek meghatározásában.

Aszálymegfigyelés

Az elmúlt 30 évben Európa-szerte egyre nagyobb problémává vált a vízhiány és az aszály, amelynek költsége euró-százmilliárdokra rúg. A kormányoknak a hatékony korai előrejelző rendszerek létrehozása érdekében adatokra és mutatókra van szükségük. Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja létrehozta az európai aszály-megfigyelő központot, amely amellett, hogy nyomon követi a fejlesztéseket és online előrejelzéseket tesz közzé, arra ösztönzi a tagállamokat, hogy vízgyűjtő-gazdálkodási terveikbe építsék be az aszálykockázatot.

Műhold-technológia

A tagállamok azon képességét, hogy kézben tartásuk és elosszák saját erőforrásaikat, korlátozza az illegális vízkivétel. A vízgyűjtőkről készített műholdas felvételek új lehetőséget kínálnak arra, hogy véget vessünk a vízpótlásnak. A globális környezetvédelmi és biztonsági monitoring program (GMES/COPERNICUS) segít a tagállamoknak azon öntözött területek beazonosításában, amelyeket nem engedélyeztek jogszerűen.

Európa aktívan részt vesz a Föld-megfigyelési rendszerek globális rendszerének (GEOS) kiépítésében, amely összegyűjti és megosztja a víz körforgásának olyan átfogó, hosszú távú megfigyelési adatait – beleértve a csapadékot, a hótakarót, a párolgást és a vízhasználatot –, amelyek az erőforrásokkal való jobb gazdálkodást teszik lehetővé.

Az innovációt segítő partnerség

Európának meg kell ragadnia az innovációs lehetőségeket. Az Unió jelenleg a vízszolgáltatás világpiacának 30%-át birtokolja, miközben igen erős a verseny az ágazatban, amelynek költségvetése 2020-ban várhatóan eléri az 1 billió euró értéket, és ez 2030-ig meg fog duplázódni.

Az Európai Bizottság – a magánberuházások ösztönzése és a jó ötletek piaci hasznosítása érdekében – 2012-ben létrehozta az európai vízügyi innovációs partnerséget, valamint a mezőgazdasági termelési és fenntarthatósági partnerséget. Az Európa víziparának növekedési rátájában végbemenő 1%-os növekedés 1-20 ezer új munkahelyet teremthet. A partnerség segíti a hálózatok kifejlesztését és előmozdítja a vízgazdálkodási kihívások innovatív kezelését (többek között internetes platformok révén), hogy Európa a vízhez kapcsolódó innováció és technológia globális piacvezetőjévé váljon.

„Nagy örömmel töltött el, hogy oly sok különböző érdekelt vett részt az európai vízügyi innovációs partnerség kialakítását célzó nyilvános konzultációkban és vitákban.”

Janez Potočnik, az EU környezetvédelmi biztosa

„Többet tenni”: a víznek át kell járnia az uniós politika minden területét

Az uniós politika számos területe hatással van a vizek állapotára. A vízügyi politika célkitűzéseit be kell építeni e részterületek megtervezésébe. Idetartoznak a mezőgazdaság, a halászat, az energia, a katasztrófavédelem, a szállítás és a támogatási politikák.

Mezőgazdaság

A vízgazdálkodásnak kulcsfontosságú szerepet kell játszania az EU közös mezőgazdasági politikájában, a gazdálkodóknak pedig be kell tartaniuk a vízpolitikai rendelkezéseket. Európában a mezőgazdaság számlájára írható a vízkivételek 24%-a, melynek körülbelül csak egyharmada kerül vissza a természetbe. A mezőgazdaság szerepe tehát kulcsfontosságú. A közös mezőgazdasági politika reformjára irányuló bizottsági javaslat olyan intézkedések elfogadását részesítené előnyben, amelyek óvják a vízkészleteket (pl. a növénytermesztés diverzifikálása és a művelésből kivont területek azonosítása), miközben finanszírozást biztosítanak a hatékonyabb öntözés elősegítésére, amennyiben az a víz-keretirányelvvel összhangban a vízfelhasználás csökkenését eredményezi.

A környezetvédelmi feltételeesség mechanizmusa – amely a közös agrárpolitika része és amely a környezetvédelmi, állat- és növényegészségügyi előírások betartásának függvényében közvetlen kifizetéseket biztosít a gazdálkodóknak – kiterjeszthető úgy, hogy tartalmazza a víz-keretirányelv és a növényvédő szerek fenntartható használatáról szóló irányelv egyes előírásait. Ez erőteljesen ösztönözné a gazdálkodásokat arra, hogy csökkentsék a vízkészletre nehezedő nyomást.

A zöld infrastruktúrára és a víz természetes visszatartására vonatkozó intézkedések

A vízgazdálkodási akcióterv olyan intézkedéseket követel meg, amelyek enyhítik az árvízvédelem, az energiatermelés, a hajózás és a mezőgazdaság hatását oly módon, hogy – szintén uniós támoga-

„Törekednünk kell a vízpolitikai célok erőteljesebb jelenlétére a többi szakpolitikában.”

Janez Potočnik, az EU környezetvédelmi biztosa

tással – megőrzi vagy helyreállítja a természetes zöld infrastruktúrákat, mint például a folyópartok ártereit, vizes élőhelyeit és védelmi sávjait. Ezek segítik a víz tárolását, megelőzik a talajeróziót és stabil környezetet teremtenek a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák számára, támogatva ezáltal az unió biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégiájának céljait.

Ahol vízierőművek vagy hajózási létesítmények, például duzzasztók vagy zsilipek szakítják meg a természetes vízfolyást, a vándorló halak szaporodásának biztosítása érdekében hallépcsőket és hallifteket kell létrehozni. A talaj vízáteresztő képességének fenntartása és a kisebb víztestek, pl. a halastavak megőrzése szintén hozzájárul az árvíz és az erózió megelőzéséhez.

A Kohéziós Alap és a strukturális alapok

A vízgazdálkodási akcióterv kiemeli a vízgazdálkodási projektek támogatásának fontosságát, beleértve a víz természetes visszatartására vonatkozó intézkedéseket, a víz újrahazsnosítását és a szivárgás csökkentését az EU Kohéziós Alapja és strukturális alapjai, valamint az Európai Beruházási Bank kölcsönei segítségével. A terv alapja az a bizottsági javaslat, mely szerint a tagállamoknak először el kellene fogadniuk a vízgyűjtő-gazdálkodási terveiket és be kellene vezetniük árpolitikáikat, és csak ezt követően juthatnának hozzá vízügyi projektjeik a Kohéziós Alap és a strukturális alapok támogatásához. Ezenfelül új vízellátó infrastruktúrák csak a legutolsó eszközként alkalmazhatók, miután a többi, a fogyasztást csökkentő és a hatékonyságot maximalizáló eszközt már kihasználták.

„Újat hozni”: a hiányosságok kiküszöbölése

Az Európai Unió kiterjedt és fejlett vízügyi jogszabályrendszerrel rendelkezik. A vízgazdálkodási akcióterv mindazonáltal azonosította azokat a területeket, amelyeken további intézkedések szükségesek. Két fő témakörre koncentrált:

Hatékony vízfelhasználás az épületekben és a környezetbarát tervezésről szóló irányelv

A környezetbarát tervezésről szóló irányelv segítségével a Bizottság annak a módját keresi, hogyan tehetők a termékek még víz- és energiahatékonyabbá. A cél nemcsak a vízmegtakarítás, hanem az olyan új technológiák kifejlesztése is, amelyek munkahelyeket teremtenek és növekedést eredményeznek. 2012 decemberében a Bizottság kiadta azt a 2012–2014-re vonatkozó környezetbarát tervezéssel kapcsolatos munkatervet, amely 12 olyan elsőbbséget élvező termékcsoporthoz – köztük a vízzel kapcsolatos termékek (pl. vízcsapok, zuhanyzók és WC-k) – kiegészített jegyzékét tartalmazza, amelyekre vonatkozóan környezetbarát tervezési normákat vagy egyéb eszközöket lehet kialakítani.

Ennek több előnye is van: átlátható helyzetet terem a fogyasztók számára, akik a jövőben csak víztakarékosabb eszközöket és termékeket találnak a piacon, amelyek teljesítményét egyértelmű felirat jelzi. Ez progresszív megközelítésen alapul, mivel nem követeli meg a már felépült épületek átalakítását, hanem fokozatosan cseréli le a régi termékeket hatékonyabbakra. Jelentős energia-megtakarítással jár, mivel a háztartások által fogyasztott víz nagy része melegített. A csapok és zuhanyozók esetében megtakarított energia 2020-ra 10,75 Mt olajegyenértéknek megfelelő mennyiségű lesz, 2030-ra pedig ennek körülbelül a kétszerese. Ezek a megtakarítások a teljes lakossági energiafelhasználás mintegy

3,5%-ával egyenértékűek, illetve a teljes energiafelhasználás körülbelül 1%-ának felelnek meg az EU 27 tagállamában.

Az építőipar vízhatékonyságának előmozdítása érdekében a Bizottság egy önkéntes uniós öko-címke-rendszer létrehozását és az építőanyagokra és termékekre vonatkozó zöld közbeszerzési kritériumok kialakítását is tervezi.

A víz újrahasznosítása: uniós minőségi követelmények

Az Európai Bizottság mérlegeli a víz újrahasznosításának módjait is, azaz a szennyvíztisztításnál keletkező víznek vagy az ipari létesítmények vizének öntözésre vagy ipari célokra történő felhasználásának lehetőségét. Ennek viszonylag alacsony a környezetre gyakorolt hatása (összehasonlítva a sóatlanítással vagy a vízzárlással), mégsem terjedt még el az EU-ban. Akadályai között az újrahasznosított vizekre vonatkozó közös uniós környezetvédelmi és egészségügyi normák hiányát, az ily módon termelt mezőgazdasági termékek szabad mozgásának lehetséges korlátait, valamint a fogyasztók és a gazdálkodók ellenállását említhetjük.

Az Európai Bizottság 2015-ig uniós szintű intézkedések bevezetését tervezi a víz újrahasznosításának ösztönzésére. Minden lehetőséget figyelembe vesz, beleértve a közös normákkal való szabályozást is. Ez hozzájárulna az újrahasznosított vízzel öntözött élelmiszertermények egészségügyi kockázataitól való félelem eloszlításához, és nagyban hozzájárulna a vízhiányos területek terheinek enyhítéséhez.

Horizontális intézkedések: nagyobb tudás ...

A vízgazdálkodási akcióterv célja a döntéshozatalhoz szükséges tudásalap erősítése. Az európai vízügyi információs rendszer már most meggyőző tudásbázis, de az információk néha nem teljeskörűek és nem érhetők el könnyen a politikai döntéshozók számára. A Bizottság ezért azt javasolja, hogy az európai vízügyi információs rendszer szorosabban kapcsolódjon a nemzeti adatbázisokhoz és azokkal legyen teljes mértékben interoperábilis, így ugyanis elősegítené a vízi ökoszisztémákról alkotott átfogó kép kialakítását.

A tudomány és a politikai döntéshozók közötti kapcsolat erősítése érdekében a Bizottság tervezi a különféle vízügyi irányelvekben meghatározott jelentéstételi ciklusok harmonizálását és a kulcsfontosságú statisztikákhoz való hozzáférés megkönnyítését is.

A hetedik kutatási keretprogram és a Horizont 2020 új kutatásai és fejlesztései hozzájárulnak vízi ökoszisztémáink működésének jobb megértéséhez.

... és megfelelő eszközök

Az EU Közös Kutatási Központja egy olyan vízgazdasági modell kifejlesztésén dolgozik, amely megkönnyíti a hatásvizsgálatokat, a vízgazdálkodók számára pedig lehetővé teszi a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben foglalt intézkedések költséghatékonyságának kiszámítását.

A vízgazdálkodási akcióterv a vízgazdálkodás irányításának javítása érdekében olyan kölcsönös felülvizsgálati rendszer bevezetésére tesz javaslatot, amely egyszerű és önkéntes. A vízgyűjtő kerületekért felelős hatóságok megosztanak egymással vízgyűjtő-gazdálkodási terveik tervezetét, ami a jó ötletek kicserélését és a tervek minőségének általános javulását tenné lehetővé. Az Európai Bizottságnak tanácsadó szerepe lenne.

Az olyan problémák leküzdésére, mint a vizek túlhatala vagy az illegális vízkivétel a Bizottság szintén javasolja a tagállamokkal való együttműködést az irányelvnek való megfelelés előmozdítása és a hatékonyabb felügyeleti rendszerek létrehozása érdekében.

És a gazdasági fellendülés?

A vízgazdálkodási akcióterv hangsúlyozza, hogy a víz megőrzésének nemcsak környezetvédelmi, egészségügyi és jóléti vetülete van. A növekedésre és a fellendülésre is hatással van. Az EU vízpolitikai céljai és intézkedései hozzájárulnak ahhoz, hogy Európa vízügyi ipara fejlődjön és kiaknázza lehetőségeit, valamint támogatják a víz rendelkezésre állásától és minőségétől függő többi gazdasági ágazatot, ezáltal pedig elősegítik a növekedést és a munkahelyteremtést.

Európában 9000 olyan kis- és középvállalkozás működik, amelyek a vízellátáshoz kapcsolódóan 600 000 fő számára biztosítanak munkahelyet. De a zöld növekedés lehetősége a vízhez kapcsolódó többi ágazatban is benne rejlik, ideértve a nagy vízigényű iparágakat és a technológiai fejlesztéseket is.

Európának hasznosítania kell a zöld növekedés adta lehetőségeket, valamint erőforrás-hatékonnyabbá kell válnia annak érdekében, hogy a gazdasági válságból fenntartható módon kilábalhasson, és alkalmazkodni tudjon a jövőbeli éghajlatváltozáshoz.

A vízgazdálkodási akcióterv szorosan kapcsolódik az Európa 2020 stratégiához, és a 2011-es erőforrás-hatékonysági ütemterv mérföldkövéként fogható fel. Céljai a stratégia mindhárom részét támogatják: az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést. Az erőforrás-hatékonyságnak az uniós gazdaságpolitika szerves részét kell képeznie az európai szemeszter irányítási struktúrájában, elősegítve például a szükségtelen köztámogatások elkerülését. A Bizottság ezért az éves növekedési jelentésben meg fogja vizsgálni a vízgazdálkodással kapcsolatos szempontokat és adott esetben országspecifikus ajánlásokat vesz fontolóra, amelyeket az európai szemeszter keretében az egyes tagállamoknak címeznek.

A víz világszerte

A vízgazdálkodási akcióterv elsősorban Európa vizeinek védelmére összpontosít. De a vízhelyzet országhatároktól függetlenül, világszinten ad okot az aggodalomra, és szorosan kapcsolódik más problémákhoz, többek között az élelmiszer-biztonság, az elsivatagosodás, az éghajlatváltozás, valamint a természetes és az ember által okozott katasztrófák kérdéséhez.

A vízgazdálkodási akcióterv ismételten hangsúlyozza azon uniós kötelezettségvállalások jelentőségét, amelyeket nemzetközi megállapodások rögzítettek, például az Agenda 21, az elsivatagosodással, az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleséggel foglalkozó riói egyezmények és a millenniumi fejlesztési célok, valamint az elmúlt évi ENSZ Rio+20 konferencia.

2010-ben az ENSZ a biztonságos ivóvízhez és az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való jutást az alapvető emberi jogok közé sorolta, és a 2012-es Rio+20-nyilatkozatban ismételten megerősítette ezt a jogot.

A világ teljesítette a 2015-ös millenniumi fejlesztési célt arra vonatkozóan, hogy a felére csökkenjen azon személyek száma, akik nem jutnak hozzá fenntartható módon biztonságos ivóvízhez, de ez sok afrikai országban nem oldotta meg az ivóvízhez jutás problémáját, és világszerte 2,5 milliárd ember nélkülözi a megfelelő higiéniát.

A népességnövekedés és más tényezők 2025-ig 35-60%-kal növelni fogják a globális vízigényt, aminek világszerte súlyos következményei lehetnek.

A vízgazdálkodási akcióterv azt javasolja, hogy a béke és a politikai stabilitás előmozdítása érdekében az EU vízzel kapcsolatos fejlesztési együttműködésének legfőbb céljai továbbra is a következők legyenek: a biztonságos ivóvízhez és a megfelelő higiéniához való hozzájutás, a fenntartható mezőgazdaság, valamint a vízgazdálkodás javítása a vízgyűjtők szintjén folytatott integrált vízkészlet-gazdálkodás által.

„Akkor ismerjük fel a víz értékét, amikor kiszárad a kút...”

Benjamin Franklin, USA-beli államférfi (1706–1790)

Az emberek elérése

A megfelelő kommunikáció a vízgazdálkodási akcióterv lényeges része: a Bizottság jelenleg egy tudatformáló kampányt folytat a vízfelhasználók felelősségteljes és fenntartható magatartásra való ösztönzése érdekében².

2) Lásd: <http://www.generationawake.eu/>

A következő lépések

A vízgazdálkodási akcióterv meghatározza, hogy a következő években milyen teendők vannak Európa vizeinek megóvása érdekében. Ezen intézkedések sikeres végrehajtása nagymértékben múlik a tagállamok és az érintettek elkötelezettségén, valamint a víz-keretirányelv közös végrehajtási stratégiáján.

A Bizottság vállalja, hogy aktualizált mutatórendszer segítségével nyomon követi ezt a folyamatot. Amennyiben az önkéntes megközelítés nem bizonyul megfelelőnek, 2019-ig mérlegeli a víz-keretirányelvnek pótlólagos jogi kötelezettségek bevezetése révén történő módosítását.

Az európai vízgazdálkodási akcióterv javaslatainak áttekintése

Az akcióterv céljai	Javasolt intézkedések
Vízzel kapcsolatos hatékony árpolitika (beleértve a költségmegtérülést)	A közös végrehajtási stratégiára vonatkozó útmutatás + a jelenlegi jogszabályok uniós végrehajtása + a Kohéziós Alap és strukturális alapok előfeltételeinek betartatása 2014-től
Vízfelhasználás csökkentése a mezőgazdaságban	Egyes öntözési projektekre vonatkozó előfeltételek betartatása (a vidékfejlesztési politika keretében) 2014-től
Illegális vízkivétel/-feltöltés csökkentése	Nemzeti végrehajtás (műhold-technikán alapuló is) Az ellenőrzések fokozása Környezetvédelmi feltételeesség a közös agrárpolitika keretében
Tudatos vízfogyasztás	Tudatformáló kampányok Cimkézési és hitelesítési rendszerek
A víz természetes visszatartására vonatkozó intézkedések (zöld infrastruktúrára) alkalmazása többek között az aszály és az árvíz kockázat csökkentésére	A közös végrehajtási stratégiára vonatkozó útmutatás + Uniós támogatás (közös agrárpolitika, Kohéziós Alap és strukturális alapok) 2014-től
Víztakarékos eszközök az épületekben	Környezetbarát tervezés, ökocímke, zöld közbeszerzés

Szivárgások csökkentése	Jó gyakorlatok + uniós támogatás
A víz újrahasznosítása:	(Lehetséges) jogszabályok 2015-ben + uniós támogatás 2014-től
Az irányítás fejlesztése	Kölcsönös felülvizsgálati rendszerek 2014-től
Vízmérlegek/ökológiai vízhozam alkalmazása Célok meghatározása	Közös végrehajtási stratégiai iránymutatás 2014-re
Az árvíz-kockázat csökkentése	A jelenlegi jogszabályok uniós végrehajtása
Az aszálykockázat csökkentése	A jelenlegi jogszabályok uniós végrehajtása, európai aszálymegfigyelő központ
Pontosabb költség-haszon kalkuláció (a víz árának meghatározásával)	A közös végrehajtási stratégiai útmutató
Szélesebb tudásalap	Az adatbázisok (az európai vízügyi információs rendszer) interoperabilitásának elérése 2015-ig + az uniós jog jelentéstételi és statisztikai előírásaihoz való alkalmazkodás
Fejlődő országok támogatása	EU-finanszírozás
A szennyezés csökkentése	A jelenlegi jogszabályok végrehajtása + a víz-keretirányelvvel való kölcsönös megfelelés
Átfogó célkitűzések	Innovációs partnerség, az európai szemeszter ajánlásai, uniós alapok

További ajánlott olvasmányok és linkek

Európai Bizottság, Környezetvédelmi Főigazgatóság: http://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm

Vízgazdálkodási akcióterv: http://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/index_en.htm

Víz-keretirányelv, tények és adatok: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/index_en.htm

Európai vízügyi információs rendszer: <http://water.europa.eu/>

A vízzel kapcsolatos európai innovációs partnerség: <http://ec.europa.eu/environment/water/innovationpartnership/>

Európai Környezetvédelmi Ügynökség: <http://www.eea.europa.eu/publications/european-waters-synthesis-2012>

Közös Kutatóközpont: <http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm?id=10>

Horizont 2020: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

Európai Bizottság

Az európai vízgazdálkodási akcióterv

Luxembourg, az Európai Unió Kiadóhivatala

2014 — 27 oldal — 21 × 21 cm

ISBN 978-92-79-33119-0

doi:10.2779/42120

A kiadvány a készlet erejéig ingyenesen megrendelhető az alábbi címeken:

Egyetlen példány rendelése:

az Európai Unió kiadványainak online elérését biztosító EU Bookshop felületén keresztül:

<http://bookshop.europa.eu>

Több példány rendelése:

az Europe Direct információs hálózat országos központjainál:

http://europa.eu/europedirect/meet_us/index_hu.htm

ISBN 978-92-79-33119-0

doi:10.2779/42120